

Ar bērnu bailēm no zobārsta un mutes veselību saistītie faktori Latvijā

Līga Kroniņa^{1,2}, Rūta Care^{1,2}, Malgožata Raščevska³

¹ Rīgas Stradiņa universitāte,

Terapeitiskās stomatoloģijas katedra, Latvija

² Rīgas Stradiņa universitāte, Stomatoloģijas institūts, Bērnu nodaļa, Latvija

³ Latvijas Universitāte, Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte,
Psiholoģijas nodaļa, Latvija

Ievads. Bailes no zobārsta ir plaši izplatītas, par spīti aizvien labāk attīstītām tehnoloģijām un paņēmieniem, kā tās pārvarēt. Bailēm no zobārsta ir multifaktoriāla izcelsme un izpausmes, un tās atstāj ievērojamu iespaidu uz zobu veselību.

Darba mērķis. Novērtēt baiļu no zobārsta saistību ar mutes dobuma veselību (KPE) un dažādiem psihosociāliem faktoriem Latvijā.

Materiāls un metodes. Pētījumā piedalījās 240 nejauši izvēlēti bērni vecumā no 4 līdz 12 gadiem (vidējais vecums $M = 7,92$, $SD = 2,61$) un viņu vecāki. Zobārsta uzgaidāmajā telpā tieši pirms vizītes vai tās laikā vecāki aizpildīja anketas un atbildēja uz jautājumiem. Vecāki novērtēja savu baiļu līmeni ar Modificēto zobārstniecības trauksmes skalu (angļu valodā – *Modified Dental Anxiety Scale* jeb *MDAS*), bērnu bailes no zobārsta tika novērtētas ar Bērnu baiļu pārskata Zobārstniecības apakšskalas vecāku formu (angļu valodā *Children Fear Survey Schedule – Dental Subscale* jeb *CFSS-DS*).

Psihosociālie faktori tika novērtēti ar jaunizveidotu aptauju, kurā bija septiņi bloki: sociāldemogrāfiskais, bērna medicīniskā pieredze, zobārstniecības pieredze, vecāku un informācijas faktors, zobu kopšanas paradumi, bērna rakstura iezīmes un uzvedība, kā arī ģimenes stresa faktors. Tāpat tika novērtēts bērna mutes stāvoklis atbilstoši ICDAS kritērijiem un aprēķināts kariozo, plombēto un ekstrahēto zobu skaits. Bērna uzvedība zobārsta kabinetā tika novērtēta pēc Frankla skalas (no 1 – izteikti negatīva līdz 4 – izteikti pozitīva). Katra bloka ietvaros tika veikta Pírsona korelācija un pakāpeniskā (*stepwise*) lineārā regresija starp mainīgajiem.

Rezultāti. Bērna rakstura iezīmēm un uzvedībai (piemēram, vispārējai trauksmei) bija vislielākais iespauks (izskaidroja 57,7% no baiļu no zobārsta variācijas). Nākamo nozīmīgāko ieguldījumu deva medicīniskā pieredze (bailīga attieksme pret ārstiem), zobārstniecības pieredze (plombēšana vispārējā anestēzijā un negatīva pieredze) un vecāku / informācijas faktors (vecāku bailes no zobārsta un dāvanu solīšana pirms apmeklējuma) – izskaidroja attiecīgi 39%, 29,7% un 33,4% no baiļu variācijas.

Sociāldemogrāfiskie faktori (mātes vecums un bērnu skaits ģimenē) izskaidroja 11,3%, savukārt bērna mutes dobuma kopšanas paradumi (zobu tīrīšana kā nepatīkams pienākums) – 15,4% baiļu no zobārsta variācijas. Ģimenes stresa faktoriem nebija saistības ne ar bērna bailēm no zobārsta, ne mutes dobuma veselību, un šis bloks tika izslēgts no tālākās analīzes.

Secinājumi. Bērna rakstura iezīmes un uzvedība, kā arī pieredze pie ārstiem un vecāku / informācijas faktori visvairāk radija bērnu bailes no zobārsta Latvijā.